Kap 9 Resor till Öland

Följande blad är en fortsättning af en förut skrifven Lefnadsteckning öfver en ringa mans, lif och verksamhet. Som visar på hvilka underbara vägar Gud förer menniskors barn. Icke derföre att det är så serskilt märkvärdigt, med denna man utan dylika escepel kunde nog skrifvas i oändlighet. Om flera skulle företaga detsamma, men i allmänhet uteblifver det. Emmellertid genomläs dessa blad förutsatt att det föregående är genomläst, skall det ej blifva utan intresse. Hvar det kommer att stanna är ännu obekant då detta nedskrifves. Gud vet det, hos hvilken alla våra dagar voro tecknade, de ännu varda skulle då ingen af dem kommen var.

Eksjö i Mars 1885.

Öland

Här hvilar i den jord vi trampa på
Ett folk som pröfvat mer än vi i tiden
Hvem täljer farorna dett fått bestå
Hvem mäter blodet som det spilt i striden
När ökändt segel dök ur blånad våg.
Och lysten blick flög öfver sjö och stränder
Som hafvet svälde högt de starkas håg
Och efter svärden grepo vana händer.

Och stolt du ligger än du sköna Ö.
I östsjövågors blåa armar sluten
Din kungaborg än thronar öfver sjö
Dess anblick segrar, fast dess kraft är bruten
Och vänligt andas här en fridens fläkt
Med friska vindar öfver trygga nejder
Nu hågen är för lugna brogder släckt
Och armar härdas nu i fredens fejder. väckt

Här råder trefnad öfver fager bygd. Och flit här härskar öfver fält och dalar. Här trohet bor i gröna lundars skygd. Och trastar sjunga der och Näktergalar På hvälfda högar, branta hällar stå. Och Wikingsurnor emot plogen klinga. Och rika tegar under himlen blå. Åt odlarns möda, gyllne skördar bringa.

En älskad nejd härute ligger du
På fredens bragder rik, som förr på strider
Och friska hjertan klappa här ännu
Och sinnen svälla som i forna tider
Och flyger stridens hvirfvel öfver sjö
Och närmar sig vår kust med svärd och lågor
Då djerf som förr du minnesrika ö
En jernfast sköld lyft dig ur djupets vågor.

Under de fjorton år jag vistades på M. gjordes ej så sällan resor till denna Ö som förut är antecknadt i min lefnadsteckning. Ofvanstående poem hemtat ur en allmän Tidng gifver en inblick i förhållandena på denna egendomliga Ö från M. der mitt hem var beläget kunde jag då det var klart väder, eller ön hägrade se flera kyrktorn från fönstret af min bostad, och icke så få väderqvarnar som finnes i stort antal. Ett ordspråk säger att i Westmanland (der min vagga stod) är hvarge bonde smed. Och på Öland är hvar bonde mjölnare. Och då man företager en resa på ön, får man bekräftelse derpå. Wid middsommartiden skulle man, besöka Borgholms markrad samt kort derpå Alguttsrum, Det var vid denna årstid blott lustresor och någon väsentlig handel gick ej nu, ty Öländningen, har ej pengar annat än på hösten, då han fått såldt säd och kreatur hästafveln är högt uppdrifven, så att en del bönder kunna hafva 7 a 8 hästar, hvilka han utsläpper på de s:k! allvaren, der äfven en mängd andra djur gå i bete, får och nötboskap i synnerhet, Som sades for man till B.lm middsommartiden. det var friskt och skönt på ön, i närheten af B. hade man kugnsgården med den gamla ruinen, från denna höjd hade man en vidsträkt

utsigt öfver Kalmar sund och midt öfver sundet syntes kusten af Småland, vid foten af B-lms ruin låg, den täta vackra parken, här kunde man få höra näktergalens sång i synnerhet lät han höra sig om aftnarna före middsommar, i de täta busksnåren tycktes han trifvas väl, En och annan gång förenade han sig öfver viken till M. i hvars närhet jag var i tillfälle att höra näktergalens sång en afton, på det närbelägna K-rum och jag kom honom så nära i ett busksnår att jag låg på marken och iaktog hans rörelse. Han var ej stor och grå till färgen syntes han i den skumma aftonen. Och nu åter till Öland, i öster om den gamla slottsruinen utbredde sig ett stort allvar, som en öde öken här och der gick en väg fram, till byar och gårdar vid kanten af allvaret. Wäxtkraften är ej stark på dessa allvar, ty blott en tunn kalkhalltig jordmylla betäcker den derunder liggande s:k: Ölandsstenen, denna sten upptages i tunna fyrkantiga stenar, stora så att en man lätt kan handtera dem,de användes till husbyggnad och stenmurar, långa i oändlighet, ty skog och ved har Öland stor brist på, torf användes mycket till brännsle.

Mina resor hit afsåg mest att besöka B. marknad Öländningen har ofta ondt om pengar, och hans sätt att gå tillväga är egendomligt derföre, att säljaren af en vara får vanl. lof att begära en fjerdedel mer än som varan kan säljas för, ty får ej Öländningen ned priset minst en fjerdedel af det som begäres så köper han sällan, Men han är teml bestämd, har han bjudit ett pris så står han vid det, om och han inser att det är öfverbetalt Så att man måste förstå och känna något detta folk för att kunna handla med dem. Här stod jag många marknader under detta prut och sorl en del öfverlastade och oförskämda, då man begärde ett redligt pris, men vackra undantag finnes bland folket så att det är dock i hela taget ett rätt bra folk. Missionsverksamhet bedrifves äfven på sina ställen och då är öbon liflig och allvarlig i sitt nit för sanningen.

En annan plats besökte jag äfven några gånger på de sednare åren neml. Algutsrum, strasct invid kyrkan låg en större marknadsplats, der uppslog jag jemte många andra, försäljning af lädervaror m:m: En sommarmarknad besökte jag denna plats och hade denna gång, mina båda äldsta gossar med mig, de voro glada att göra sällskap, och resan hvar ej besvärlig denna årstid. Wi togo logi hos en mindre jordbrukare i dess närhet, der slogo vi oss ned på gårsplanen, vid en god källa, och slogo upp vårt matförråd, och mådde rätt bra, den varma sommardagen på den gröna planen. Marknaden gick teml. och sedan den var slut, medföljde vi en af våra slägtingar som hade köpt en egendom på östra sidan af Ön. Denna slägting hade köpt ett par hästar på marknaden, ty här var det stor handel med ölandshästar. Wi färdades nu rätt öfver ön, sedan vi farit genom Gläminge församl. och kommo till Runstens församl. och reste förbi den gamla kyrkan. Landet ser flackt och egendomligt ut, så långt man kan se är det flackt, och på ett och annat ställe en liten skogspark som utgör en stor egendom för ägaren, men då man kommer närmare så är det ej så mycket med skogsparken som syntes att vara något på afstånd. Wi kommo nu in i Långlöt församl. gården som ägdes af min slägtinge hette Långlöt norrgård, var i jemförelse med många andra gårdar en vacker lägenhet,ägorna gick ned till östersjön och här fanns ej några skär eller holmar, blott vatten så långt ögat kunde skönja. Här på denna gård Långlöt tillbringade vi öfver natten, och mådde väl, i det gästvänliga hemmet, gården sköttes af en min svågers äldsta son. En ung kristligt sinnad man, dagen derpå en vacker varm sommardag, och luften var här så frisk och ren så att man blef riktigt stärkt till mod och helsa. Frampå dagen gingo vi ner till den närbelägna

östersjön, för att bada en häst som var köpt på Algutsrums marknad, då jemväl äfven vi, jag och mina gossar tog ett uppfriskande bad, vi gingo en lång gata genom en löfpark som tillhörde Långlöt, ehuru ej mycket af denna natur erbjudes på Ön I denna park sades det att näktergalen ofta låter höra sig på försommaren. O en skön natur och luften var så ren och frisk vid den öppna sjön, så att man riktigt kände det, derute på Östersjön syntes ett och annat segel, af fartyg som gick åt Norrland eller Finnland, eller i motsatt riktning. Åter uppkomna till gården gingo vi sedan fram till kyrkan. En på Herran troende skollärare, var i vårt sällskap samme skollärare skötte äfven orgelnist befattningen i Långlöt, hvadan vi gingo upp i den lilla närbelägna Långlöt kyrka, här afsjöngo vi några sånger, från läktaren, med hjelp af den gamla rätt vackra orgeln. Snart fingo vi åhörare nere i kyrkan, deribland församl kyrkoherde, Doctor Lunell, förr prest i Högsby i Småland. En gammal from snäll man, fordom ansedd som en nitisk s:k: läsarprest, många reste då långa vägar för att få höra L. nu mera gammal och kanhända, rätt yttryckt, (utpredikad). Han bemötte oss med mycken vänlighet, och var glad åt de, som med allvar ville tillhöra Herran, Och öppnade gerna både kyrka och skolhus åt den fria kristliga verksamhetens vänner, någon gång hölls äfven missionsmöte i Långlöt, då L var en varm deltagare i verksamheten, om han ej sjelf hade så stora predikogåfvor, så befrämjade han likväl saken efter bästa förmåga. Jag erinrar här en liten berättelse om Doctor L. han blef en gång åtalad af domkapitlet i Kalmar, för att han befrämjande villfarande lära i Långlöt, och deromkring på ön, Och då han blef af nämnde Domkapitel tillfrågad hvad han förde för, Bekännelse, reste han sig hastigt der han satt, och utropade med gäll stämma. (Hoppets bekännelse). Högv. domkaplet kunde ej företaga något med den gamle fromme mannen. Och han reste hem, och blef samme L. i sitt lilla Långlöt. En höstmarknad besökte jag Algutsrum i slutet af Okt. nu blåste kalla vindar på ön, under det snö flög i luften, jag hade mitt gamla logi i den omnämnde bondgården, der ett rum blef anvisat åt mig, och de som voro i mitt sällskap från M-ås. Rummet en liten kammare utan spis eller kakelugn så att det var rätt kallt, deraf att veden är ganska dyr och svårt att få, så inrättas ej eldstäder i flera rum än som är nödvändigt, blott i ett rum på ena ändan af byggningen var en jernspis der maten lagas och busbondfolk jemte barn och tjenare lågo, ty derigenom inbesparades naturligtvis mycket bränsle ved, som ej sällan utgjordes af torf. Marknaden gick denna gång rätt bra, och jag återvände till M-ås, sedan jag äfven denna gång besökt Långlöt, denna gången en Söndag, då jag var i Långlöt kyrka och hörde den förut omnämnde L. ja han predikade rätt bra under det han höjde och sänkte rösten, Men han sökte att med allvar, inskärpa vigten af att helt och odelat lemna sitt hjerta åt Herran, på eftermiddg var vi hos en skollärare som höll en bebelförklaring i sin skolsal. Det var rätt mycket folk, och efter predikan så hörde man flera af öländningarne, högt bedja Gud om hans rikes framgång bland folket. Så att det hela lemnade ett godt intryck på en fremling. På aftonen var jag Skolläraren samt mina slägtingar hemma hos en krisligt sinnad bonde. Det är något egendomligt att inkomma till dessa äkta öländningar. Då man färdas landsvägen fram genom Långlöt by, från norr till söder, så har man på venstra sidan, en ansenlig lång sträcka af uthus, och logar, helt tätt sammanbyggda, till hvarge gård är en port en väldig sådan, så att man måste taga märke på den port, man vill gå in genom, ty de kunna vara rätt lika, då man inkommer genom porten är man inne på ladugårdsplanen, som kan vara större eller mindre, sedan man gått öfver den kommer man in på sjelfva gårdsplanen der boningshuset står rätt fram, hos de förmögnare rätt snyggt. Denna täta sammanbyggnad

med uthusen utgör ett skydd för de stormar som ej sällan inträffa på den flacka Ön, De hjelpa på detta sätt till den ena med den andra, att skydda sig för stormar, i synnerhet vintertid, i större byar. Men det har en annan olägenhet, då eldsvåda inträffar, så brinner ofta hela byar i de tätt sammanbyggda uthusen med sina hamltak, Hvilket man sett att det då har drabbat enskilda personer och Brandstodsbolagen rätt stora förluster, På andra sidan om vägen bo de mindre bemedlade i en koja här och der. Den omnämnde afton tillbringade vi i en äkta öländsk familj. Inkomna i en rätt stor sal med snygga möbler, och en bättre stor matta af vascduk var laggd på det målade golfvet, allt snyggt och propert, men en som vi tycka oumbärlig sak, syntes ej i rummet, neml kakelugn eller någon sorts tillstymmelse att få värma sig. Men då lampor och ljus blifvit tända, och man varit inne en stund så kunde ytterrocken aftagas. Och snart kom varmt kaffe jag sade varmt, det händer att de kunna bädda ned en kaffepumpa i flera timmar för att hålla det varmt ifall de vänta någon fremmande. Bränsle måste inbesparas, så var äfven här fallet. Här samtalade vi och hade rätt uppbyggligt, denna afton, då och då sjöng vi äfven en sång, Så att aftonen var i det hela rätt angenäm, Och snart framsattes en präktig aftonmåltid som vi läto oss smaka de på Öland vanliga s:k: kroppkakor saknades ej heller, Hvad beträffar mat finnes godt om derpå lider öbon ingen brist. Gäss förekommer mycket, både för eget behof och till afsalu, Men allt som Öbon direkt skall köpa för pengar, sparas och hushållas med,så äfven här kan man hafva något att lära, t escp socker då det framsättes till kaffe så är det i mycket små bitar, så att den ovane vill då taga 6 a 7 bitar i stället för ett par sådana, Denna man hos hvilken vi gästade var en Gudfruktig snäll man var gift för andra gången, och hade olyckligt nog en svagsint dotter från första giftet, som satt der i ett mindre rum och vaggade ett litet barn, som var med andra giftet. Wärdinnan var äfven en Gudfruktig snäll qvinna som i allo gjorde sitt till att göra hemmet, godt och fridfullt, Wärden hade af den öfriga befolkningen i byn, fått sig ett ök eller tillnamn som han ej behöfde att skämmas för, om ej motsatsen. Han benämndes (Guds nämndeman). Sedan jag tillbringat ännu en natt på Långlöt Norrgård, och efter intagen frukost bestående af mjölk smör ost bröd med mera, Mjölk och smör har en egendomlig smak, som kommer sig af en lökväsct, som förekommer rätt mycket derpå Ön. Det smakar lök, men är ej någon elak smak då man blir litet van dervid. Mjölken är mycket smörhaltig, så att det gaf mig anledning fråga om det bara tycktes så, eller om mjölken ej var mera kraftig än på Småland, jag blef då upplyst att mjölken innehöll rikligare med smör än på Småland, äfven osten var mycket fet och god. Och snart tog jag farväl och reste nu norrut ett stycke, i sällskap med ett par af mina slägtingar igenom Bredsättra och ännu en församl. och voro nu uppe på det stora allvaret som går från norr till söder midt uppå ön, och har i norr sin början vid B-lms gamla slotts-ruin, Ännu en stund och vi voro nere vid Borgholms brygga der en af Kalmarbolagets Ångbåtar förde oss rätt öfver till M-ås. Här på Kalmar Sund har jag färdats många gånger, under mina resor till och från Kalmar och Öland, ofta i mycket svårt väder, så att man befarat att båten skolat gå i qvaf. Men blott en gång var jag vittne till Ett fartyg som satt på grund vid den s:k: yttre prick. Det satte på grund och blef totalt vrak, och sjönk omsider till botten, då det försöktes att taga det af grundet, för att bogseras till Ohamn. Det sjönk då ett stycke från grundet och ligger der ännu. Det hette skeppet Två bröder, och var hemma i Kalmar. Inkomna i M-åsviken med de kända stränderna, och härifrån såg det lilla M-ås mycket trefligt ut. Det låg der med sin vackra kyrka midt i köpingen, som en ej liten stad Fremlingen skulle

ovilkorligen få det intrycket att här vill jag lefva och dö, Under det Ångbåten gled fram i M-ås viken med dessa kända stränder, dem jag ej så sällan trampat i sällskap med mina gossar, då vi var att för att roa oss med fiske. Så låg der midt i viken en liten holme och en gång, då jag var ute och kom då roende i en båt, och hade alla mina fyra gossar med mig, då släppte jag upp dem på denna lilla holme och rodde eller lät båten drifva i dess närhet för att meta fisk. Der hade mina gossar rätt roligt på holmen, den var ej större än ett kammargolf, mina gossar de plaskade sten de byggde små broar och dammar, under det vägarna slog upp på holmen de roade sig med hjertans lust, men jag var ej längre från dem än att jag ständigt hade ägorna på dem, ibland på denna holme, ty det hände då att han låg under vattnet. Åter hemkommen till det kära hemmet på M-ås från denna Ölandsresa. Och nu lemnar jag denna plats med alla dess resor arbete bekymmer, missionsmöten båda kära och sorgliga minnen. Och Gud allena vet om jag skall upplefva flera dagar på denna plats, jag vill hädanefter om möjligt foga mig i allt efter Guds villja, och må jag helt böja mig under hans ledning. Ty Han har sagt någonstädes. Jag går i borgen för din välfärd.